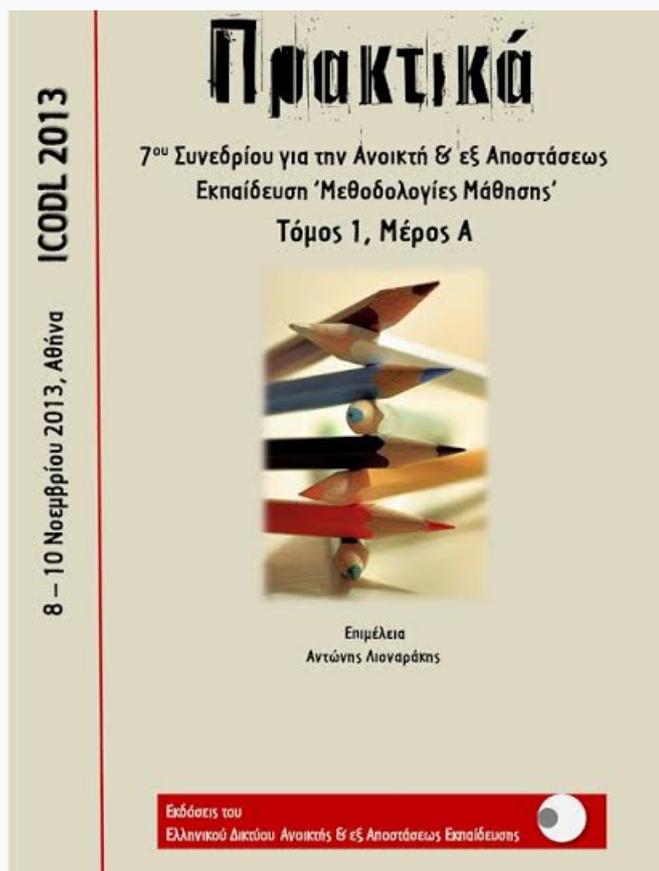

Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση

Τόμ. 7, Αρ. 1Α (2013)

Μεθοδολογίες Μάθησης

Το όνομά μου είναι Νέστωρ, Μέντωρ Νέστωρ

Αντώνιος Μανιάτης, Παρασκευή Μπάτρα

doi: [10.12681/icodl.537](https://doi.org/10.12681/icodl.537)

**My name is Nestor,
Mentor Nestor**

**Το όνομά μου είναι Νέστωρ,
Μέντωρ Νέστωρ**

Αντόνιος Μανιάτης
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Εντεταλμένος Διδασκαλίας, Δικηγόρος
maniatis@dikaio.gr

Παρασκευή Μπάτρα
Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο
Καθηγήτρια-Σύμβουλος, Στέλεχος ΤΕΕ
evibatra@otenet.gr

Abstract

In the school educational system the Mentor institution has been introduced through legislation. Mentor is supposed to ensure the guidance of the probationary teacher in stage. A set of other archetype organs could be created, with Mentor as a crucial organ, in the context of an anthropomorphic democratization of the educational system. These organs are exemplified by Nestor and Diotima, symbolizing and promoting Liberty and Equality respectively. Nestor should result as the further evolution of the school counselor and as the role model for pupils, given that the education should be geared to form not merely, according to the Greek Constitution in vigor, free citizens but according to Nestor's archetype role model free citizens. Mentor could be consecrated as the symbol of the educational method of Apprenticeship in general. This has to do also with the supervision of the elaboration of research papers of pupils and students. The supervision should, on the one hand, be completed by a female teacher or professor, being a quasi supervisor, Diotima, in the framework of a Mentors Network and, on the other hand, be supported by an experienced educator, accomplishing the Nestor's mission. Mentor is strictly related, in a philosophical level, to Nestor as he trains trainees in a practical art, in a faculty of motions, consequently in Liberty (according to the etymology of the correspondent Greek word for Liberty, «Ελευθερία»). Finally, the educational system itself could be transformed to a Pedagogical Academic Republic, by rephrasing the constitutional formulation that the regime of Greece is Parliamentary Republic.

Keywords: *Assessment, Amendment of the Constitution, Diotima, Liberty, Apprenticeship, Mentor – Mentoring, Nestor, Equality – Feminism*

Περίληψη

Στη σχολική παιδεία εισήχθη νομοθετικά ο θεσμός του Μέντορα ως του καθοδηγητή του δόκιμου σχολικού εκπαιδευτικού. Θα μπορούσε να δημιουργηθεί με κομβικό όργανο το Μέντορα, και μία σειρά από άλλα αρχέτυπα όργανα, όπως ο Νέστωρας και η Διοτίμα, που να συμβολίζουν και να προάγουν την Ελευθερία και την Ισότητα αντίστοιχα, στο πλαίσιο ενός ανθρωπομορφικού εκδημοκρατισμού του εκπαιδευτικού συστήματος. Ο Νέστωρας συνιστάται να αποτελέσει τη μετεξέλιξη του σχολικού συμβούλου και το πρότυπο για τους διδασκόμενους καθώς η παιδεία ενδείκνυται να είναι προορισμένη να διαπλάθει όχι απλώς, σύμφωνα με το ισχύον ελληνικό Σύνταγμα, ελεύθερους πολίτες αλλά κατά το αρχετυπικό πρότυπο του Νέστορα ελεύθερους πολίτες. Ο Μέντορας θα μπορούσε να καθιερωθεί ως το σύμβολο της εκπαιδευτικής μεθόδου της Μαθητείας

γενικά, και ως προς την επίβλεψη της εκπόνησης ερευνητικών εργασιών των εκπαιδευόμενων. Η επίβλεψη συνιστάται αφενός να συμπληρώνεται από μία γυναίκα εκπαιδευτικό, οιονεί επιβλέπουσα, τη Διοτίμα, στο πλαίσιο ενός Δικτύου Μεντόρων και αφετέρου να υποστηρίζεται από έναν έμπειρο εκπαιδευτικό που θα επιτελεί τη λειτουργία του Νέστορα. Ο Μέντορας συνδέεται στενά, σε φιλοσοφικό επίπεδο, με το Νέστορα καθώς μαθητεύει τον εκάστοτε μαθητευόμενο σε μία πρακτική τέχνη, σε μία ευχέρεια κινήσεων, συνεπώς στην Ελευθερία. Τέλος, το ίδιο το εκπαιδευτικό σύστημα στο σύνολό του θα μπορούσε να μετεξελιχθεί σε Παιδαγωγική Ακαδημαϊκή Δημοκρατία, καθ' ομοίωση της συνταγματικής διατύπωσης ότι το πολίτευμα της Ελλάδας είναι Προεδρευόμενη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία.

Λέξεις-κλειδιά: *Αξιολόγηση, Αναθεώρηση του Συντάγματος, Διοτίμα, Ελευθερία, Μαθητεία, Μέντορας – Mentoring, Νέστορας, Ισότητα – Φεμινισμός*

1. Ιστορικά εμπνευσμένες φιγούρες για το εκπαιδευτικό σύστημα

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η συσχέτιση μίας σειράς από εν δυνάμει φιγούρες (μορφές) με τη δομή και τη λειτουργία του εκπαιδευτικού συστήματος. Ειδικότερα, τίθεται το ζήτημα της θέσπισης οργάνων που θα ενσαρκώνουν οι εκπαιδευτικοί και θα συντείνουν στην ανθρωποκεντρική αναβάθμιση της παρεχόμενης παιδείας, χωρίς βέβαια να μένει ανεπηρέαστη και η ίδια η επιστημονική γνώση και έρευνα, για εμπλεκόμενες επιστήμες όπως η ιστορία. Ειδικότερα, η μελέτη θα προβεί σε μία συνοπτική θεώρηση του ζητήματος της έρευνας ως λειτουργίας των εκπαιδευτικών και στη συνέχεια σε εξέταση της έρευνας και των ευρύτερων υπηρεσιακών λειτουργιών των εκπαιδευτικών, με άξονα τις προτεινόμενες αρχετυπικές φιγούρες της Διοτίμας και ιδίως του Μέντορα και του Νέστορα. Τέλος, συνεπαγωγές ανακύπτουν για την ίδια τη δομή και κυρίως το περιεχόμενο του Συντάγματος, όσον αφορά τη ρύθμιση του εκπαιδευτικού συστήματος.

2. Η ελευθερία της ερευνητικής λειτουργίας του εκπαιδευτικού

Η έρευνα αποτελεί ένα σημαντικό ζήτημα το οποίο πρέπει να αναχθεί σε θεσμοθετημένο τμήμα της πράξης του εκπαιδευτικού και της σχολικής εκπαίδευσης. Όσο και αν φαίνεται παράδοξο, η έρευνα ήταν παραδοσιακά κάτι περιθωριοποιημένο για τον εκπαιδευτικό, ακόμη και έναντι της υποστήριξης της διδασκαλίας.

Η κατά το άρ. 16 παρ. 1 του Συντάγματος ελευθερία της διδασκαλίας αφορά μόνο την επιστημονική διδασκαλία πανεπιστημιακού επιπέδου, είτε γίνεται εντός είτε εκτός του πανεπιστημίου. Δεν αφορά αντιθέτως τη διδασκαλία της στοιχειώδους και μέσης εκπαίδευσης, που δεν συνοδεύεται κατ' ανάγκην με έρευνα και γίνεται βάσει δεσμευτικών οδηγιών που αφορούν λεπτομερώς το αντικείμενο και τον τρόπο διδασκαλίας χωρίς δυνατότητα επιλογής και παρεκκλίσεων (Ανδρέου & Μαντζούφας, 1999).

Ωστόσο, το Σύνταγμα κάνει λόγο για ελευθερία της διδασκαλίας χωρίς να προβαίνει, ούτε και υπαινικτικά, σε διαχωρισμό μεταξύ της τριτοβάθμιας διδασκαλίας και εκείνης των κατώτερων βαθμίδων. Πρόκειται επομένως για ένα σύνολο το οποίο ή προστατεύεται καθολικά ή αναιρείται. Δεν είναι φυσιολογικό άλλωστε να περιμένει κανείς να ενηλικιωθεί και να εγγραφεί σε ένα τριτοβάθμιο εκπαιδευτικό ίδρυμα για να εκπαιδευτεί από λειτουργούς που επιτελούν ελεύθερα τη διδακτική λειτουργία. Ακόμη και αν θεωρηθεί ότι υπάρχει διαχωρισμός στο Σύνταγμα, δεδομένου ότι στη συνέχεια γίνεται λόγος για «ακαδημαϊκή ελευθερία» και «ελευθερία της διδασκαλίας», δεν μπορεί να εκληφθεί ότι αναιρείται η ελευθερία της διδασκαλίας στο μη ακαδημαϊκό χώρο διότι κάτι τέτοιο δεν καθιερώνεται.

Σύστοιχη με αυτήν την παρατήρηση είναι και εκείνη που αφορά την ίδια την έρευνα, η οποία καθιερώνεται αυτοτελώς ως ένας ελεύθερος θεσμός στο ισχύον Σύνταγμα. Συγκεκριμένα, στην Ελλάδα η συνταγματική κατοχύρωση της ελευθερίας της τέχνης συντελείται για πρώτη φορά στα δημοκρατικά Συντάγματα του 1925 και του 1927, άρ. 20 και 21 αντίστοιχα: *«Η τέχνη και η επιστήμη και η διδασκαλία αυτών είναι ελεύθερα, διατελούν δε υπό την προστασίαν του Κράτους, το οποίον συμμετέχει εις την επιμέλειαν και την εξάπλωσιν αυτών»*, τα οποία προφανώς υιοθέτησαν τη διάταξη του Συντάγματος της Βαϊμάρης. Τη φιλελεύθερη παράδοση συνεχίζει το Σύνταγμα του 1975 με την οικεία διάταξη του άρ. 16 παρ. 1 (Θεοδόσης, 2000).

3. Η φιγούρα «Διοτίμα»

Η Διοτίμα ήταν ένα πιθανόν μυθικό πρόσωπο το οποίο αναφέρεται ως μία σοφή γυναίκα, ιέρεια από τη Μαντίνεια της Αρκαδίας, σύγχρονη με το Σωκράτη. Δίδαξε το Σωκράτη χρησιμοποιώντας τη μαιευτική μέθοδο εύρεσης της γνώσης, όντας η μοναδική γυναίκα σε ένα ανδροκρατούμενο συμπόσιο των Αθηνών. Το όνομα αυτής της διανοούμενης προέρχεται από τις λέξεις «Δίας» και «τιμώ», δεδομένου ότι ήταν αφιερωμένη στην απόδοση τιμών στον Ύψιστο, κοινό παρονομαστή της αυτόχθονος θρησκείας και της νεότερης θρησκείας του ελληνικού έθνους.

Η Διοτίμα θεωρείται ως σύμβολο της ισότητας των φύλων, γυναίκα αυτή, σοφή και ιέρεια, στην αρχαία πατριαρχική και ανδροκρατούμενη κοινωνία.

Ο περιορισμός των γυναικών στην εκπαίδευση και επομένως η ανισότητα των ευκαιριών στη μόρφωση ήταν καθεστώς στην αρχαία Ελλάδα όπως και γενικότερα στις αρχαίες κοινωνίες. Η Διοτίμα η Μαντινεία αποτελεί συνεπώς την εξαίρεση, αν όχι και μία ανοιχτή πρόκληση για τη λειτουργική ενσωμάτωση ορισμένων επίκαιρων ακόμη και σήμερα εκφάνσεων της αρχετυπικής αποστολής της στο σύγχρονο εκπαιδευτικό σύστημα.

Η Διοτίμα λοιπόν, κατά ενδεικτική αναφορά, προτείνεται να αναβιώσει ως ένας θεσμός της εκπαίδευσης, με σαφείς αναφορές στις ιδιαιτερότητες του φύλου της και της προσωπικότητάς της. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, θα μπορούσε να ενσαρκώνεται αποκλειστικά από γυναίκες εκπαιδευτικούς. Το γεγονός ότι προορίζεται να αποτελέσει ένα νομικό προνόμιο των καθηγητριών, των «διδασκαλισσών» και των γυναικών νηπιαγωγών εγείρει κατ' αρχάς ενστάσεις ενδεχόμενης παραβίασης της αρχής της ισότητας (ισονομίας) των φύλων.

Το άρθρο 4 παρ. 2 του Συντάγματος ορίζει ότι οι Έλληνες και οι Ελληνίδες έχουν ίσα δικαιώματα και υποχρεώσεις. Αυτό αποτελεί έκφραση της αρχής της ισότητας (ισότητας των τιμών), στην πλέον προχωρημένη μορφή (όχι απλώς της ισοπολιτείας αλλά) της ισονομίας, δηλαδή της ισότητας των δικαιωμάτων. Οι γυναίκες επομένως έχουν το θεμελιώδες δικαίωμα στα ίσα με τους άνδρες συμπολίτες τους δικαιώματα.

Το γεγονός ωστόσο ότι μόνο γυναίκες εκπαιδευτικοί θα μπορούν να διασφαλίζουν το βάρος της Διοτίμας στον εκπαιδευτικό περίγυρο στον οποίο θα εργάζονται, θα μπορούσε κατ' αρχάς να θεωρηθεί ως αντίθετο με την ίδια την αρχή της ισονομίας των φύλων, από τη σκοπιά της διάκρισης σε βάρος των ανδρών. Αυτή η «ισοπεδωτική» θεώρηση της αρχής της ισότητας των φύλων, η οποία αποτελεί την παραδοσιακή διαμόρφωση της έκφρασης της ισότητας στα νομοθετικά κείμενα, αποτελεί πλέον παρελθόν χάρη στην εξέλιξη που επέφερε στην ελληνική έννομη τάξη η αναθεώρηση του Συντάγματος το 2001.

Η παρ. 2 του άρ. 116, όπως η αρχική παράγραφος αντικαταστάθηκε με το Ψήφισμα της 6.4.2001, ορίζει ότι *«Δεν αποτελεί διάκριση λόγω φύλου η λήψη θετικών μέτρων για την προώθηση της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών. Το Κράτος μεριμνά για την άρση των ανισοτήτων που υφίστανται στην πράξη, ιδίως σε βάρος των γυναικών»*. Έτσι

αντικαταστάθηκε η αρχική διατύπωση της ίδιας παραγράφου, κατά την οποία «Αποκλίσεις από τους ορισμούς της παραγράφου 2 του άρθρου 4 επιτρέπονται μόνο για σοβαρούς λόγους, στις περιπτώσεις που ορίζει ειδικά ο νόμος».

Η αναφορά στην αρμοδιότητα της Πολιτείας να αίρει τις ανισότητες, προφανώς όχι κατ' αρχάς νομικές αλλά αναδύμενες στην πράξη, επομένως κοινωνικού χαρακτήρα, με ρητή και μάλιστα εμφατική αναφορά στις γυναίκες, οι οποίες επομένως ρητά αναγνωρίζονται σε ελληνικό συνταγματικό κείμενο ως τα συνήθως αδύνατα μέλη της κοινωνίας που πέφτουν θύματα ποικίλων διακρίσεων, είναι όχι απλώς επιτρεπτική αλλά και προγραμματική για τη δυναμική που είναι συνταγματικά υποχρεωμένο το Κράτος να αναπτύξει γενικά στην κοινωνία, συνεπώς και στους χώρους εργασίας. Αυτή η φεμινιστική διάταξη στηρίζει θεσμούς και πολιτικές όπως η ρήτρα του ενός τρίτου της συμμετοχής των γυναικών κατά ελάχιστο όριο στους εκλογικούς συνδυασμούς για τις βουλευτικές εκλογές.

Συνεπώς, η αποστολή της Διοτίμας προτείνεται κατ' αρχάς να ανατίθεται σε γυναίκες εκπαιδευτικούς σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, ιδίως στις σχολικές, υπό καθεστώς παροχής κινήτρων. Η Διοτίμα θα έχει διττό ρόλο, συνιστάμενο στις εξής λειτουργίες:

1. Προώθηση της ισότητας των φύλων στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού συστήματος, συμπεριλαμβανομένης της μέριμνας για την άρση των ανισοτήτων που υφίστανται στην πράξη, ιδίως σε βάρος των γυναικών,
2. Προαγωγή του πολιτισμού, συμπεριλαμβανομένης της μαιευτικής μεθόδου και ιδιαίτερα της μέριμνας για την άρση των ανισοτήτων σε βάρος περιόδων της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Η τελευταία αυτή μέριμνα κατά των διακρίσεων εναντίον είτε της αρχαίας περιόδου (δηλαδή σύμφωνα με τον ισχύοντα πολιτιστικό Ν. 3028/2002, όσον αφορά τα μνημεία μέχρι και το 1830 μ.Χ.) είτε της νεότερης περιόδου (για τα μνημεία μετά το 1830 μ.Χ.) έχει για παράδειγμα τις εξής συνεπαγωγές:

1. Ανάδειξη του κατ' ουσίαν μονοθεϊστικού χαρακτήρα της αρχαίας ελληνικής θρησκείας, όπως αποδεικνύεται μέσα από τα πρόσφατα ευρήματα της αρχαιολογικής ανασκαφής στο Δίον Πιερίας, όπου η λατρεία ήταν αφιερωμένη στο «Δία τον Ύψιστο», όπως «Ύψιστος» είθισται να ονομάζεται και ο Θεός στη μονοθεϊστική χριστιανική θρησκεία με την τριαδική υπόσταση του Θεού (Θεός, Χριστός και Άγιο Πνεύμα).
2. Καταπολέμηση του καταλοίπου που ονομάζεται «αρχαιοκεντρισμός», το οποίο συνίσταται στην υπερτίμηση της αξίας των αρχαίων μνημείων σε βάρος των νεότερων. Αυτό το δόγμα έχει εγκαταλειφθεί νομικά ήδη με τον προαναφερθέντα πολιτιστικό Ν. 3028/2002, ο οποίος καθιερώνει την αρχή της ισότητας (ισοτιμίας) μεταξύ των αρχαίων μνημείων και των νεότερων. Για παράδειγμα, η αποδοκιμασία του αρχαιοκεντρισμού, ο οποίος δεν βρίσκει έρεισμα στην ισχύουσα νομοθεσία, επιβεβαιώθηκε και από τη νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας, στην περίπτωση των νεότερων ακινήτων μνημείων (διατηρητέων πολυκατοικιών) στους αριθμούς 17 και 19 της οδού Διονυσίου Αρεοπαγίτου, στην Αθήνα, σε σχέση με το νέο Μουσείο της Ακρόπολης.

Με βάση τα παραπάνω, η Διοτίμα θα μπορούσε να προβαίνει σε καινοτόμες δράσεις όπως μεταξύ άλλων να:

- διδάσκει και να επιμορφώνει για το δίκαιο αντιμετώπισης της ενδοοικογενειακής βίας, όπως ρητά επιβάλλει στη γαλλική έννομη τάξη ο Ν. 2010-769 της 9^{ης} Ιουλίου 2010, σχετικός με τις πράξεις βίας που διαπράττονται ειδικά στις γυναίκες, τις πράξεις βίας στον κόλπο των ζευγαριών και με τις επιπτώσεις αυτών των τελευταίων στα παιδιά, η θεματική αυτή περιοχή να ενσωματωθεί συστηματικά στο γαλλικό σχολικό σύστημα (Maniatis, 2012),
- λειτουργεί ως πρόσθετο μέλος επιτροπών κρίσης πτυχιακών ή διπλωματικών εργασιών στα τριτοβάθμια εκπαιδευτικά ιδρύματα, επιτελώντας την

προαναφερθείσα αποστολή της στο πλαίσιο αυτού του διδακτικού – ερευνητικού έργου.

4. Η φιγούρα «Μέντορας»

Ο Μέντωρ ήταν ένα πρόσωπο της Οδύσσειας και συγκεκριμένα ο άνδρας στον οποίο ο βασιλιάς της Ιθάκης, ο πολυμήχανος Οδυσσεύς, εμπιστεύθηκε τα του οίκου του όταν αναχωρούσε για να λάβει μέρος στον Τρωικό Πόλεμο. Τη μορφή του Μέντορα έπαιρνε η θεά Αθηνά σε πολλές περιστάσεις, όπως για να συνοδεύσει τον Τηλέμαχο στην Πύλο και στη Σπάρτη σε αναζήτηση του πατέρα του, ή για να προστρέξει σε βοήθεια του Οδυσσέα κατά την εξόντωση των μνηστήρων της Πηνελόπης.

Μεταφορικά, ο Γάλλος συγγραφέας Φρανσουά Φενελόν, στο έργο του «Οι περιπέτειες του Τηλέμαχου», το 1699, παρουσιάζει το Μέντορα – Αθηνά να συνοδεύει τον Τηλέμαχο στο ταξίδι του, να του δίνει κατευθύνσεις με τη φιλική γνώμη του και να τον επαναφέρει τελικά κοντά στον πατέρα του, τον Οδυσσέα. Με αυτόν τον τρόπο, η λέξη «Μέντωρ», στη γαλλική γλώσσα και από αυτή και σε άλλες ευρωπαϊκές γλώσσες, και ως μερικό αντιδάνειο και στη νέα ελληνική, σημαίνει και γενικά το σύμβουλο και φίλο που δρα ως πνευματικός οδηγός και καθοδηγητής. Στην αγγλική γλώσσα υπάρχουν και τα παράγωγα mentoring, mentorship, που υποδηλώνουν και την παιδαγωγική σκοπιμότητα της ανάπτυξης ενός πολυπρόσωπου Δικτύου Μεντόρων για την επιτέλεση αυτής της λειτουργίας, και mentoree / mentee.

Για λόγους αρχαιοελληνικής παράδοσης, σε Μέντορα προτείνεται να μετεξελιχθεί ο επιβλέπων (κατά την ορολογία για την επίβλεψη των διδακτορικών διατριβών στα γαλλικά Πανεπιστήμια «διευθυντής έρευνας») των ερευνητικών εργασιών, ιδίως των πτυχιακών ή διπλωματικών εργασιών των προπτυχιακών και μεταπτυχιακών προγραμμάτων σπουδών καθώς και των διδακτορικών διατριβών. Αυτό ισχύει και για τον επόπτη πρακτικής άσκησης εκπαιδευομένων εκ μέρους του εκπαιδευτικού ιδρύματος στο πλαίσιο του οποίου φοιτούν οι εκπαιδευόμενοι, χωρίς να αποκλείεται κάτι τέτοιο και για τον επόπτη εκ μέρους του φορέα που εξασκεί τον εκπαιδευόμενο. Πρόσφατα, ο Μέντορας θεσμοποιήθηκε κατόπιν νομοθετικής πρωτοβουλίας του Υπουργείου Παιδείας ως ο καθοδηγητής του νέου σχολικού εκπαιδευτικού ο οποίος διατελεί δόκιμος δημόσιος υπάλληλος για τα πρώτα δύο έτη της σταδιοδρομίας του. Ειδικότερα, στην παρ. 5 του άρθρου 4 του Ν. 3848/2010 ορίζεται ότι «Ο νεοδιοριζόμενος εκπαιδευτικός υπηρετεί επί δύο έτη ως δόκιμος εκπαιδευτικός προκειμένου να προετοιμασθεί για να αναλάβει πλήρως το διδακτικό και παιδαγωγικό του έργο. Η προετοιμασία περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, την εξοικείωση του νεοδιοριζόμενου εκπαιδευτικού με το εκπαιδευτικό περιβάλλον και την εισαγωγική επιμόρφωση». Στην παρ. 6 προστίθεται ότι «Για την καθοδήγηση και υποστήριξη του νεοδιοριζόμενου εκπαιδευτικού ορίζεται από τον αρμόδιο σχολικό σύμβουλο σε συνεργασία με τον διευθυντή της σχολικής μονάδας ο μέντοράς του. Ο μέντορας πρέπει να έχει μεγάλη εκπαιδευτική και διδακτική εμπειρία και να υπηρετεί ως εκπαιδευτικός στην ίδια σχολική μονάδα ή την ίδια ομάδα σχολείων». Αδόκιμη είναι η σάρωση των επιθέτων «εκπαιδευτική» και «διδακτική» δεδομένου ότι πρόκειται κατ' αρχάς για συνώνυμους όρους.

Ο νόμος αυτός ορίζει τα κριτήρια επιλογής σχολικών συμβούλων, μεταξύ των οποίων η υπηρεσιακή κατάσταση, καθοδηγητική και διοικητική εμπειρία, και με άσκηση καθηκόντων μέντορα, η οποία μπορεί να μοριοδοτείται με 0,25 μονάδες για κάθε έτος και με μέχρι 3 μονάδες κατ' ανώτατο όριο.

Η μαθητεία αποτελεί την αρχαιότερη μέθοδο εκπαίδευσης στην ιστορία της ανθρωπότητας, σε ισχύ πολύ πριν τη δημιουργία των πρώτων Πανεπιστημίων. Συνεπώς, αν στα Πανεπιστήμια και γενικότερα στο επίσημο εκπαιδευτικό σύστημα κυριαρχεί η εισήγηση, δηλαδή η διάλεξη σε ορισμένη εκπαιδευτική ύλη από τον εκπαιδευτικό προς

τους διδασκόμενους, η μάθηση μίας τέχνης ή ενός επαγγέλματος στην πράξη, στο πλευρό ενός έμπειρου ειδικού αποτελεί όχημα επαγωγό της αναγκαίας τεχνικής ή επαγγελματικής γνώσης. Ο ειδικός αυτός, ο «μάστορας», είναι αυτός που, σύμφωνα και με όσα επισημάνθηκαν, με βάση την παιδαγωγική επιστήμη είναι ενδεδειγμένο να ονομάζεται Μέντωρ.

Ο Μέντωρ στο εκπαιδευτικό σύστημα θα συγγενεύει και με τη Διοτίμα, λόγω του λανθάνοντος χαρακτήρα του ως της γυναίκας – θεάς της σοφίας και μάλιστα κόρης του Δία, ιέρεια του οποίου υπήρξε η Διοτίμα. Η γυναικεία φιγούρα προτείνεται να λειτουργεί ως η οιονεί επιβλέπουσα, συνεπικουρώντας το Μέντορα στο πλαίσιο της επιτροπής αξιολόγησης των πτυχιακών ή διπλωματικών εργασιών που εκείνος επιβλέπει. Το ορθότερο θα ήταν ο Μέντορας να δημιουργεί ένα Δίκτυο Μεντόρων, με πυρήνα τον ίδιο και τη Διοτίμα, ως την εκπαιδευτικό που προάγει το φεμινισμό, τη φιλοσοφική μαιευτική και την καταπολέμηση των διακρίσεων σε βάρος οποιασδήποτε φάσεως της ιστορίας και της πολιτιστικής κληρονομιάς. Συνεπώς, συνιστάται και το άνοιγμα προς την κοινωνία και την αγορά, με την εισδοχή και άτυπων, εξωτερικών σε σχέση με την εκάστοτε εκπαιδευτική μονάδα Μεντόρων, παρά το γεγονός ότι αυτοί δεν θα μετέχουν στην επιτροπή αξιολόγησης της εργασίας.

Επομένως, ο Μέντορας έχει κυρίως ακαδημαϊκές σε πλήρη ανάπτυξη (διδασκικές και ερευνητικές) αρμοδιότητες ως προς τις πτυχιακές και διπλωματικές εργασίες ενώ ως προς τη σχέση του με τους δοκίμους εκπαιδευτικούς επιτελεί υποστηρικτική λειτουργία χωρίς να αποκλείεται και η καθοδηγητική του εμπλοκή, εφόσον παρίσταται ανάγκη.

5. Η φιγούρα «Νέστορας»

Η λέξη «Νέστωρ» προέρχεται από το ρήμα «νέομαι» που σημαίνει έρχομαι, επιστρέφω ενώ από το ίδιο ρήμα προκύπτει και το όνομα «νόστος». Συνεπώς, ετυμολογικά ερμηνεύεται ως αυτός που επιστρέφει από μακριά, ο ταξιδεμένος. Ο Νέστορας ήταν μυθικός ήρωας της αρχαίας Ελλάδας και βασιλιάς της Πύλου.

Παρουσιάζεται από τον Όμηρο ως ο σοφός και συνετός γέροντας, του οποίου οι συμβουλές ακούγονται με σεβασμό από όλους τους Αχαιούς. Συναντήθηκε με τον Τηλέμαχο, ο οποίος συνοδευόταν από το Μέντορα (μεταμορφωμένη Αθηνά), όταν ο Τηλέμαχος μετέβη στην Πύλο και στη Σπάρτη σε αναζήτηση του πατέρα του, του Οδυσσέα.

Παρατηρείται μία γλωσσική, εννοιολογική και ιστορική αντιστοιχία στο δίπολο «Νέστωρ – Τηλέμαχος». Πράγματι, ο πρώτος ήταν πολυταξιδεμένος, έφυγε μακριά από την ιδιαίτερη πατρίδα του για να λάβει μέρος στις μάχες του Τρωικού Πολέμου, ενώ ο δεύτερος ήταν αυτός που γεννήθηκε ενώ ο πατέρας του ήταν μακριά, έλειπε στις ίδιες προαναφερθείσες μάχες αλλά και πιο μετά, στην Οδύσσεια του Νόστου για την Ιθάκη. Ο Τηλέμαχος λοιπόν επιδιώκει το Νόστο, ζει για το «νόστιμον ήμαρ» (ημέρα της επιστροφής) του πατέρα του, στο πλευρό του Μέντορα (ή της Αθηνάς, με τη μεταμόρφωσή της σε Μέντορα, στον αρχετυπικό του ρόλο) και του Νέστορα στο φερόνυμο αρχετυπικό ρόλο. Ο Νέστορας επιτελεί τη λειτουργία του υποψήφιου πληροφοριοδότη και συμβούλου, έχοντας το βάρος της ηλικίας, το βάθος της ωριμότητας, το στίγμα του διαγεγραμμένου κύκλου.

Ταυτισμένος με την έννοια του σοφού γέροντα, μεταφορικά χαρακτηρίζεται με αυτόν τον όρο το παλαιότερο μέλος μίας ομάδας ανθρώπων ή μίας εταιρείας καθώς και κάθε ηλικιωμένος με πολύτιμες εμπειρίες. Το όνομα αυτό θεωρείται επίσης τιμητικός τίτλος για το γηραιότερο από τους παρευρισκόμενους σε επιστημονικούς κύκλους.

Ωστόσο, εκτιμάται ότι ο Νέστορας είναι κάτι περισσότερο από ένας άρχοντας που δεσπόζει με τη σοφία της προχωρημένης ηλικίας του: *είναι ο Ελεύθερος Άνθρωπος!*

Αυτό προκύπτει από την ετυμολογία των λέξεων Νέστορας, όπως επισημάνθηκε, και Ελευθερία, αρχαιοελληνική λέξη που προέρχεται από τη λέξη «ελήλυθα», τύπο του Παρακειμένου του ρήματος «έρχομαι». Συνεπώς, η προσωπική ελευθερία συνίσταται κατά κυριολεξία στη φυσική ευχέρεια των κινήσεων, στη δυνατότητα της μετακίνησης από χώρο σε χώρο. Μέσα από την άσκηση της ελευθερίας, ο άνθρωπος κερδίζει σε γνώσεις, σε εμπειρίες, συνεπώς γίνεται σοφότερος μαθαίνοντας από τα λάθη του, επιβιώνοντας στην κοινωνική διαδρομή της ζωής του. Συνεπώς, ο Νέστορας είναι «αυτός που έρχεται» (κυριολεκτικά και μεταφορικά), έναντι του νέου ο οποίος μπορεί να υποστηριχθεί από εκείνο.

Σε αντίθεση με το Μέντορα για την καθοδήγηση και υποστήριξη του δόκιμου εκπαιδευτικού, ο Νέστορας δεν αποτελεί μία φερόνυμη φιγούρα του εκπαιδευτικού συστήματος. Ωστόσο, σε αυτόν συνιστάται να μετεξελιχθεί ο σχολικός σύμβουλος, ο οποίος και ηλικιακά πλησιάζει προς τον αρχέτυπο Νέστορα.

6. Αξιολόγηση τεχνοκρατική ή ανθρωπιστική - πλουραλιστική από το Νέστορα;

Την αξιολόγηση των εκπαιδευτικών ρυθμίζει το άρ. 5 του Ν. 2986/2002, όπως τροποποιήθηκε με το Ν. 3149/2003, με την επιφύλαξη των τρεχουσών νομοθετικών εξελίξεων για υποχρεωτική και λεπτομερή αξιολόγηση. Σύμφωνα με αυτό το παραδοσιακό νομικό καθεστώς, η αξιολόγηση αφορά όλους τους εκπαιδευτικούς της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και πιο συγκεκριμένα τις εξής περιπτώσεις: α) τους εκπαιδευτικούς που πρόκειται να κριθούν για μονιμοποίηση και υπηρεσιακή εξέλιξη, β) τους εκπαιδευτικούς που πρόκειται να κριθούν για την κάλυψη θέσεων στελεχών της εκπαίδευσης, γ) τα στελέχη εκπαίδευσης, δ) τους εκπαιδευτικούς που επιθυμούν να αξιολογηθούν και ε) κάθε περίπτωση που κρίνεται αναγκαία.

Για την ατομική αξιολόγηση ακολουθείται η εξής διαδικασία: α) πριν από τη σύνταξη της έκθεσης υποβάλλεται στο κατά περίπτωση αρμόδιο όργανο αξιολόγησης, μετά από πρόσκλησή του και σε δεκαπενθήμερη προθεσμία έκθεση προσωπικής αυτοαξιολόγησης του αξιολογούμενου εκπαιδευτικού, βάσει των στοιχείων αξιολόγησης, αλλά χωρίς αριθμητική βαθμολογία, β) ο εκπαιδευτικός αξιολογείται από το Διευθυντή της σχολικής μονάδας και τον οικείο Σχολικό Σύμβουλο, γ) ο Σχολικός Σύμβουλος αξιολογείται από τον Περιφερειακό Διευθυντή Εκπαίδευσης ως προς το διοικητικό του έργο και από τον Προϊστάμενο του οικείου Τμήματος Επιστημονικής και Παιδαγωγικής Καθοδήγησης ως προς το επιστημονικό – παιδαγωγικό του έργο κ.ο.κ.

Τέλος, ο αξιολογούμενος έχει το δικαίωμα ένστασης κατά των εκθέσεων αξιολόγησης σε προθεσμία ενός μήνα από την κοινοποίηση σε αυτόν της έκθεσής του, ενώπιον επιτροπής που συγκροτείται κατά τις διατάξεις της παρ. 6 του άρ. 5 του Ν. 2986/2002.

Ζήτημα γεννάται αν οι Νέστορες θα πρέπει να έχουν και καθοδηγητικό ρόλο εξοπλισμένο με (ελεγκτική) αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου των κατωτέρων τους εκπαιδευτικών καθοριστική για την υπηρεσιακή εξέλιξη των κρινόμενων ή κατ' αρχάς μόνο υποστηρικτικό ρόλο.

Ειδικότερα, διακρίνονται δύο γενικά υποδείγματα για την αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου και του εκπαιδευτικού προσωπικού. Το πρώτο είναι το τεχνοκρατικό υπόδειγμα το οποίο υποστηρίζει μια αξιολόγηση παραδοσιακού τύπου, που εστιάζει στην ιεραρχική αξιολόγηση και στο αποτέλεσμα της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Η αδυναμία αυτού του υποδείγματος που ακολουθεί τις αρχές της κλασικής σχολής διοίκησης είναι ότι δεν δίνει ποιοτικά στοιχεία για την ερμηνεία των δυνατοτήτων και των αδυναμιών του αξιολογούμενου μεγέθους και άρα δεν συντελεί στη βελτίωσή του. Ο αξιολογούμενος δεν έχει καμιά συμμετοχή στην αξιολόγηση του, καθώς όλα είναι προσαρμοσμένα σε μια ποσοτική κλίμακα αξιολόγησης. Τέτοιου τύπου αξιολόγηση του εκπαιδευτικού υπήρχε στην Ελλάδα κατά την περίοδο της παντοδυναμίας του επιθεωρητή.

Εξάλλου, κατά το ανθρωπιστικό – πλουραλιστικό υπόμνημα η αξιολογική διαδικασία δίνει έμφαση αντί του ελέγχου των στόχων, εγγενή στο τεχνοκρατικό υπόδειγμα, στις αλληλεπιδράσεις των συμμετεχόντων στην εκπαιδευτική διαδικασία και στα νοήματα που διαμορφώνονται. Η αξιολόγηση ενσωματώνεται στην εκπαιδευτική διαδικασία που συμπορεύεται με τις δράσεις των υποκειμένων σε ένα ευέλικτο πλαίσιο διαρκών προσαρμογών ενώ η λειτουργία της αξιολόγησης υπηρετεί όχι τον τιμωρητικό της χαρακτήρα αλλά τον παιδαγωγικό της. Στο κέντρο της αξιολόγησης βρίσκεται ο αξιολογούμενος ο οποίος συμμετέχει στο αξιολογικό έργο, μέσω της αυτοαξιολόγησης του ενώ επιδιώκεται η διεύρυνση της συμμετοχής των συντελεστών της εκπαιδευτικής διαδικασίας (εκπαιδευτές, εκπαιδευόμενοι κλπ.) στις διαδικασίες αξιολόγησης και λήψης των αποφάσεων. Συνεπώς, ο εκπαιδευτικός θα πρέπει να ασκηθεί και στο ρόλο του ερευνητή για να μπορεί να καταγράφει και να αξιολογεί ο ίδιος τις απαραίτητες πληροφορίες. Με βάση την ιδιότητά του ως ερευνητή και στοχαστικού επαγγελματία, ο εκπαιδευτικός μπορεί να αποδώσει καλύτερα στην καριέρα του, αποδεχόμενος την αξιολόγηση και υιοθετώντας εναλλακτικές τεχνικές,

-είτε με τη συμμετοχή του σε μια ερευνητική ομάδα συναδέλφων,

-είτε με την υιοθέτηση της πρακτικής του «κριτικού φίλου», ο οποίος «φίλος» στην ουσία θα είναι ο εξωτερικός, ειλικρινής και αυστηρός αξιολογητής του, όπως δηλαδή θα μπορούσε να λειτουργεί η προτεινόμενη γυναίκα εκπαιδευτικός «Διοτίμα»,

-είτε της αποδοχής του «μέντορα» που θα είναι δίπλα του (Αθανασούλα – Ρέππα, 2005), συνεπώς όπως θεσπίστηκε στην Ελλάδα με ακριβώς αυτόν τον τίτλο η φιγούρα δίπλα στο νεοδιόριστο, δόκιμο εκπαιδευτικό για μία διετία αν και αυτή η τεχνική αξιολόγησης επιβλήθηκε ως υποχρεωτική,

- είτε με την καθιέρωση ατομικού φακέλου αξιολόγησης (portfolio), που θα τον βοηθάει στην αυτοαξιολόγησή του,

-είτε με άλλες τεχνικές τις οποίες θα συναποφασίσει.

Η προαναφερθείσα, κατά κανόνα πλήρης έλλειψη υποχρεωτικής αξιολόγησης του τακτικού λειτουργού, όσο αυτός παραμένει διδάσκων στη σχολική τάξη και δεν διεκδικεί θέση στελέχους της εκπαίδευσης, όχι μόνο από το σχολικό σύμβουλο αλλά και από το διευθυντή του σχολείου, μπορεί να ιδωθεί νομικά κατά δύο αντιτιθέμενους τρόπους.

Από τη μια πλευρά, υπάρχει η προσέγγιση υπέρ της τακτικής υπηρεσιακής κρίσης. Η έλλειψη αξιολόγησης επικρίνεται ως μία κακή διοικητική πρακτική, η οποία εκθέτει το Υπουργείο Παιδείας και στην ουσία προσβάλλει, εμμέσως πλην σαφώς, την ίδια την επιστημονική έρευνα. Ο λόγος είναι ότι τα άτομα τα οποία επιλέχθηκαν να εκπληρώσουν μία επιτελική αποστολή στην εκπαίδευση, χάρη και στο ερευνητικό και σύστοιχο συγγραφικό τους έργο, de facto έχουν υποβιβαστεί σε έναν κοινών του εκπαιδευτικού συστήματος, περιθωριακό και αδύναμο. Με άλλα λόγια, έχει προκύψει το αντίστροφο αποτέλεσμα καθώς οι εκπαιδευτικοί πέρασαν από έναν αιώνα φοβίας για την απρογραμμάτιστη επιθεώρησή τους από το βαθμολογικά ανώτερό τους εκπαιδευτικό της ίδιας ειδικότητας σε μία καριέρα αμοιβαία περιθωριοποιημένης σχέσης με το σύγχρονο επιτελή της εκπαίδευσης. Η ελευθερία όμως δεν πρέπει να οδηγεί σε παραίτηση από την ποιότητα ενός επαγγέλματος που θεωρείται λειτούργημα, και σε απαξίωση της επιστημονικής έρευνας.

Από την άλλη πλευρά, θα μπορούσε να μην παραγνωρίζεται μία διοικητική πρακτική, σχεδόν πλήρως ομοιόμορφη ιδίως στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, σχεδόν 30 ετών, η οποία μάλιστα εδώ και μία δεκαετία προβιβάστηκε σε κανόνα δικαίου. Το γεγονός ότι η τρέχουσα γενιά εκπαιδευτικών, συνεπώς και των σχολικών συμβούλων, όχι μόνο δεν βίωσε επιθεώρηση από επιθεωρητές αλλά ούτε και (προσυνεννοημένη) παρακολούθηση της διδασκαλίας τους από τους σχολικούς συμβούλους μέσα στη σχολική τάξη, πολλώ

μάλλον δεν αξιολογήθηκε επίσημα από αυτούς, έχει το δικό του θεσμικό αντίκρισμα. Η Δημοκρατία είναι ένα πολίτευμα ελεύθερων πολιτών, το οποίο για το εκπαιδευτικό σύστημα συνεπάγεται τη θεμελιώδη αρχή: «*Η αξιολόγηση χωρεί για προαγωγή σε ανώτερη βαθμίδα*», καθιερωμένη στο Ν. 2986/2002, όπως τροποποιημένος με το Ν. 3149/2003 ισχύει.

Προφανώς, αυτή η μοντέρνα αρχή συνάδει και με την πρακτική της επανάληψης της αξιολόγησης σε περίπτωση κατά την οποία ο ενδιαφερόμενος ζητεί να ανανεωθεί η θητεία του εφόσον κατέχει μία θέση για ορισμένη θητεία, ανανεώσιμη, όπως αυτή του διευθυντή σχολείου ή του σχολικού συμβούλου.

Αλλιώς, προσβάλλεται η έννοια του δημοσίου λειτουργού, η οποία προσιδιάζει όχι μόνο στους λειτουργούς των Πανεπιστημίων αλλά και στους σχολικούς εκπαιδευτικούς. Εκτιμάται ότι σε γενικές γραμμές είναι αναχρονιστική πλέον η θεώρηση των δασκάλων και των καθηγητών μέσης εκπαίδευσης ως δημοσίων υπαλλήλων, πέρα από το γεγονός ότι αυτοί παραδοσιακά υπάγονταν σε ιδιαίτερο νομοθετικό καθεστώς, διακριτό από αυτό των λοιπών δημοσίων υπαλλήλων. Πρόκειται για επιστήμονες και παιδαγωγούς, οι οποίοι δικαιούνται να επιχειρούν και έρευνα στον επιστημονικό και παιδαγωγικό τους τομέα. Αυτή η αποστολή τους ελάχιστα προσιδιάζει σε καθεστώς δημοσίου υπαλλήλου, πολύ περισσότερο αν ληφθεί υπόψη και η έννοια της παιδαγωγικής ελευθερίας την οποία απολαμβάνουν. Συνεπώς, η αξιολόγηση θα μπορούσε να έχει έναν πραγματικά ουσιαστικό και όχι «διακοσμητικό» ρόλο όπως παραδοσιακά έχει στην πράξη, για τους δοκίμους δημοσίων υπαλλήλους, προκειμένου να μετεξελιχθούν σε τακτικούς, ύστερα από την ευδόκιμη συμπλήρωση της διετούς δοκιμής τους. Η έλλειψη αξιολόγησης, αρχικά de facto και στη συνέχεια de iure αποτελεί σημαντικό επιχείρημα υπέρ του καθεστώτος των εκπαιδευτικών ως λειτουργών παρά ως υπαλλήλων.

Σε κάθε περίπτωση, η αξιολόγηση πρέπει να συνδέεται με κίνητρα και με βαθμολογικές προαγωγές, τηρώντας την αρχή της αξιοκρατίας, όπως η αρχή αυτή απορρέει από την αρχή της δημοκρατίας (άρ. 1 του Συντάγματος) σε συνδυασμό με την αρχή της ισότητας (άρ. 4 παρ. 1 του Συντάγματος) καθώς και από την αρχή της αναλογίας ή αναλογικότητας (άρ. 25 παρ. 1 εδ. δ' του Συντάγματος) και όπως είναι ρητά διατυπωμένη, για πρώτη φορά με την αναθεώρηση του 2001, στο άρ. 103 παρ. 7 εδ. β' του ίδιου κειμένου. Ομοίως, η υποστήριξη από τους εκπαιδευτικούς προς συναδέλφους τους πρέπει να συνδέεται με όλους τους εκπαιδευτικούς στο σύνολο των τεχνοκρατικού χαρακτήρα υπηρεσιακών τους λειτουργιών, τηρώντας την αρχή της δημοκρατίας.

Σε αυτό το πλαίσιο, ο Νέστορας είναι φυσιολογικό να προβαίνει σε αξιολόγηση, συντάσσοντας έκθεση αξιολόγησης κατ' εξαίρεση, όπως για τη μετεξέλιξη των δόκιμων δημοσίων υπαλλήλων σε τακτικούς. Ωστόσο, και σε αυτήν την περίπτωση είναι θεσμοθετημένο και ένα στοιχείο ανθρωπιστικής – πλουραλιστικής αξιολόγησης, συνιστάμενο στην έκθεση προσωπικής αυτοαξιολόγησης του αξιολογούμενου. Οι δόκιμοι εκπαιδευτικοί συνιστάται να υποστηρίζονται και, εφόσον παρίσταται ανάγκη, και να καθοδηγούνται από οργανωμένο Δίκτυο Μεντόρων, το οποίο θα υποστηρίζεται από το Νέστορα, θα διευθύνεται από τον προαναφερθέντα εκπαιδευτικό – Μέντορα και θα συμπληρώνεται από μία γυναίκα εκπαιδευτικό ως Διοτίμα, η οποία και θα επιτελεί όχι τόσο τον τυπικό για το ρόλο του Μέντορα (καθοδηγητικό και υποστηρικτικό) ρόλο αλλά κυρίως την τυπική για την αρχετυπική της φιγούρα αποστολή (προαγωγή της ισότητας των φύλων, καταπολέμηση των διακρίσεων και των προκαταλήψεων σε βάρος φάσεων της ιστορίας, μαιευτική μέθοδος...). Ο δικτυακός ρόλος του Νέστορα σε σχέση με το Μέντορα και κατ' επέκταση και με τη Διοτίμα, εφόσον αυτή προσομοιάζει προς το Μέντορα, ενδείκνυται να είναι διακριτικός έναντι των επιχειρησιακών καθηκόντων των δύο άλλων εκπαιδευτικών, περίπου όπως ένας τεχνικός διευθυντής, ή έστω ένας τεχνικός σύμβουλος λειτουργεί σε σχέση με τον προπονητή μίας αθλητικής ομάδας. Σε κάθε

περίπτωση, η ύπαρξη ενός Δικτύου Μεντόρων ενισχύει τον ανθρωπιστικό – πλουραλιστικό χαρακτήρα της συνιστώμενης αξιολόγησης.

Με βάση και τις παραπάνω παρατηρήσεις, αντί του πιστοποιητικού καθοδήγησης το οποίο προβλέφθηκε ως ένα νέο προσόν για τους υποψήφιους σχολικούς συμβούλους, ενδείκνυται το εκπαιδευτικό σύστημα να παρέχει πιστοποιητικό απελευθέρωσης, για τη διεκδίκηση του λειτουργήματος του Νέστορα!

7. Ο Νέστορας στο πλαίσιο της εκπόνησης πτυχιακής ή διπλωματικής εργασίας

Ο Νέστορας συνιστάται να θεσμοθετηθεί και στο πλαίσιο των επιτροπών συμβούλευσης ή και αξιολόγησης των πτυχιακών ή διπλωματικών εργασιών, ιδίως όσων φοιτούν στα τριτοβάθμια εκπαιδευτικά ιδρύματα. Θα είναι και πάλι ο πρώτος, στο πλαίσιο της Ακαδημαϊκής Ομάδας, αποτελούμενης και από το Μέντορα ως τον επιβλέποντα της εργασίας και την οιονεί επιβλέπουσα Διοτίμα. Οι δύο Μέντορες θα αποτελούν τη στοιχειώδη συγκρότηση ενός Δικτύου Μεντόρων έναντι του φοιτητή, κατά παρόμοιο τρόπο με το προαναφερθέν Δίκτυο Μεντόρων ως προς το δόκιμο εκπαιδευτικό. Συγκρίσιμες είναι άλλωστε κατά κάποιο τρόπο και οι περιπτώσεις του τελειόφοιτου φοιτητή που εκπονεί την πτυχιακή ή ιδίως τη μεταπτυχιακή διπλωματική του εργασία και του αρχάριου εκπαιδευτικού.

Ο Νέστορας για την εκπόνηση των τελικών εργασιών των φοιτητών προτείνεται να έχει ιδίως υποστηρικτικές αρμοδιότητες. Ως Νέστορας συνιστάται να ορίζεται κατά το δυνατό εκπαιδευτικός με επαρκή αρχαιότητα στην επίβλεψη και αξιολόγηση πτυχιακών ή διπλωματικών εργασιών. Ο Νέστορας κατ' αρχάς θα είναι ο κατ' εξοχήν υποστηρικτής της μάθησης του φοιτητή στο χρονικά και γνωσιολογικά τελευταίο στάδιο των σπουδών του. Το ενδιαφέρον είναι ότι η υποστήριξη όχι απλώς δεν πρέπει να απορροφάται από τη διοικητική λειτουργία αλλά πρέπει να εκλαμβάνεται ως μία ιδιαίτερη λειτουργία μορφωτικού χαρακτήρα, ισότιμη με τις υπόλοιπες τεχνοκρατικές λειτουργίες. Η υποστήριξη αποτελεί θεσμό καθώς συντείνει σημαντικά στη διασφάλιση της ποιότητας της μάθησης και της έρευνας των φοιτητών (ή κατά περίπτωση μαθητών), επομένως είναι όχημα επαγωγό της «εκμάθησης» (καλής μάθησης, αριστείας στη μάθηση) και της «εξερεύνησης» (καλής έρευνας, αριστείας στην έρευνα).

Ο Νέστορας (το κατ' εξοχήν επιτελικό μέλος της Ακαδημαϊκής Ομάδας, δηλαδή της Ομάδας της Ακαδημαϊκής Λειτουργίας που συνίσταται είτε σε τριτοβάθμια διδασκαλία είτε σε έρευνα είτε και στα δύο) ενδείκνυται να έχει μεταξύ άλλων και τις ακόλουθες αρμοδιότητες:

α) Υποστηρίζει επιμορφώνοντας ως προς τη μεϊκή (διδασκαλία της μεθόδου συγγραφής της διπλωματικής εργασίας και διεύθυνση της έρευνας της διπλωματικής εργασίας) και υποστηρικτική (συμβούλευση επί της ουσίας και εμπύχωση του φοιτητή), αποστολή τους το Μέντορα και τη Διοτίμα και επομένως υποστηρίζει εμμέσως (με την επιμόρφωση του Δικτύου Μεντόρων, όπως αυτό αποτελείται από το Μέντορα και τη Διοτίμα) τη μάθηση (π.χ. ως προς τη μέθοδο συγγραφής της διπλωματικής εργασίας) και την επιστημονική έρευνα του φοιτητή που εκπονεί την εργασία,

β) Υποστηρίζει με τη μορφή της τεχνικής υποβοήθησης το Δίκτυο Μεντόρων, το οποίο αποτελείται κατά ελάχιστη τιμή από το Μέντορα, ο οποίος έχει την αρμοδιότητα της διεύθυνσεως του Δικτύου, και τη Διοτίμα, η οποία επομένως λειτουργεί και αυτή ως Μέντορας ιδίως σε θέματα που προσιδιάζουν στη φερόνυμη αποστολή της. Το Δίκτυο Μεντόρων συνιστάται στο μέτρο του δυνατού να περιλαμβάνει και άλλους άτυπους επιβλέποντες και λοιπούς συμπράττοντες από το χώρο της πρακτικής. Ο Νέστορας, για παράδειγμα, συμβουλεύει το Μέντορα ως προς το ζήτημα της εξεύρεσης από το Μέντορα πρόσθετων μελών στο Δίκτυο Μεντόρων.

γ) Επικουρικά, υποστηρίζει το φοιτητή μέσα από τη συμβούλευσή του σε ακαδημαϊκά θέματα που αφορούν την ουσία της αποστολής του φοιτητή δεδομένου ότι ο Νέστορας διαχρονικά θεωρείται ως ο έγκυρος Σύμβουλος, εμφυσώντας του την ακαδημαϊκή ελευθερία. Διευκρινίζεται ότι η υποστήριξη αυτή παίρνει τη μορφή της τεχνικής υποβοήθησης, όχι όμως και της εμπυχώσεως του φοιτητή σε θέματα προσωπικής υφής. Η εμπύχωση αποτελεί υποστηρικτικής φύσεως αρμοδιότητα του Μέντορα κυρίως, και δευτερευόντως της Διοτίμας, και όχι του Νέστορα. Στο πλαίσιο του συμβουλευτικού ρόλου του Νέστορα, υπάγεται και η υποχρέωση του ιδίου να λαμβάνει και να σχολιάζει εποικοδομητικά την τυχόν Αρχική Έκθεση ή και την τυχόν Ενδιάμεση Έκθεση πεπραγμένων και προγραμματισμού που συντάσσει και υποβάλλει ο φοιτητής κατά τη διαδικασία εκπόνησης της εργασίας.

δ) Σε τελευταία ανάλυση, επιτελεί οριακά τις λειτουργίες της έρευνας και της διδασκαλίας, π.χ. εγκρίνοντας τη διπλωματική εργασία για προφορική υποστήριξη και αξιολογώντας τη με βαθμό, στη διαδικασία της προφορικής υποστήριξης.

Η αποστολή και της σχολικής και της ακαδημαϊκής εκδοχής του Νέστορα είναι σφραγισμένη από τις αξίες κυρίως της Ελευθερίας, δευτερευόντως της Σοφίας και της Υποστηρίξεως. Ο Νέστορας είναι η προσωποποίηση της αυτοτελούς υπηρεσιακής λειτουργίας της υποστήριξης προς τη διπλή (διδασκτική και ερευνητική) ακαδημαϊκή λειτουργία των εκπαιδευτικών καθώς και προς καθεμία από τις συνιστώσες της ξεχωριστά (διδασκαλία σχολική ή τριτοβάθμια, έρευνα). Σχηματικά, το δίπολο των ατομικών θεμελιωδών δικαιωμάτων «Ελευθερία – Ισότητα» συμβολίζεται από το δίπολο φιγούρων «Νέστορας – Διοτίμα» ενώ ο Μέντορας συμβολίζει την εκπαιδευτική μύηση, δηλαδή τη Μαθητεία, και επομένως έχει έναν κομβικό ρόλο στην εκπαιδευτική διεργασία, όπως άλλωστε και στην οικεία τριάδα, «Νέστορας – Μέντορας – Διοτίμα». Πάντως, ο Μέντορας είναι εγγύτερα, σε φιλοσοφικό επίπεδο, προς το Νέστορα καθώς μαθητεύει τον εκάστοτε μαθητευόμενο σε μία πρακτική τέχνη, σε μία ευχέρεια κινήσεων, συνεπώς στην Ελευθερία.

Σχήμα 1

ΤΑ ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ (Δ.Ε.) (Ή ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ) ΚΑΙ Η ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΤΟΥΣ

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Δ.Ε. = ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΗ ΟΜΑΔΑ

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΗ ΟΜΑΔΑ = ΝΕΣΤΟΡΑΣ + ΔΙΚΤΥΟ ΜΕΝΤΟΡΩΝ (=ΜΕΝΤΟΡΑΣ + ΔΙΟΤΙΜΑ)

(τα μέλη της Ακαδημαϊκής Ομάδας είναι τακτικοί σχολιαστές της τυχόν αρχικής έκθεσης και της τυχόν ενδιάμεσης έκθεσης του φοιτητή Δ.Ε. και τακτικοί αξιολογητές της Δ.Ε.)

2Α. ΝΕΣΤΟΡΑΣ – σύμβολο της Ελευθερίας (Επιτελικό στέλεχος με ιδίως αρμοδιότητα υποστήριξης της ακαδημαϊκής, δηλαδή διδακτικής και ερευνητικής, λειτουργίας του Μέντορα και της Διοτίμας)

2Β. ΜΕΝΤΟΡΑΣ – σύμβολο της Μαθητείας (Διευθυντής: α) της έρευνας του φοιτητή Δ.Ε. (=Επιβλέπων, ο κεντρικός επιχειρησιακός λειτουργός), β) του Δικτύου Μεντόρων, φηγούρα με ιδίως ακαδημαϊκές, δηλαδή διδακτικές και ερευνητικές αρμοδιότητες)

2Γ. ΔΙΟΤΙΜΑ – σύμβολο της Ισότητας (Οιονεί επιβλέπουσα, επιχειρησιακή λειτουργός – μέλος του Δικτύου Μεντόρων, φιγούρα ιδίως με ακαδημαϊκές, δηλαδή διδακτικές και ερευνητικές, αρμοδιότητες και με αποστολή προώθησης:

α) της ισότητας των φύλων,

β) του πολιτισμού όπως η Μαιευτική Μέθοδος, και χωρίς διακρίσεις σε βάρος στοιχείων οποιασδήποτε φάσεως της πολιτιστικής κληρονομιάς)

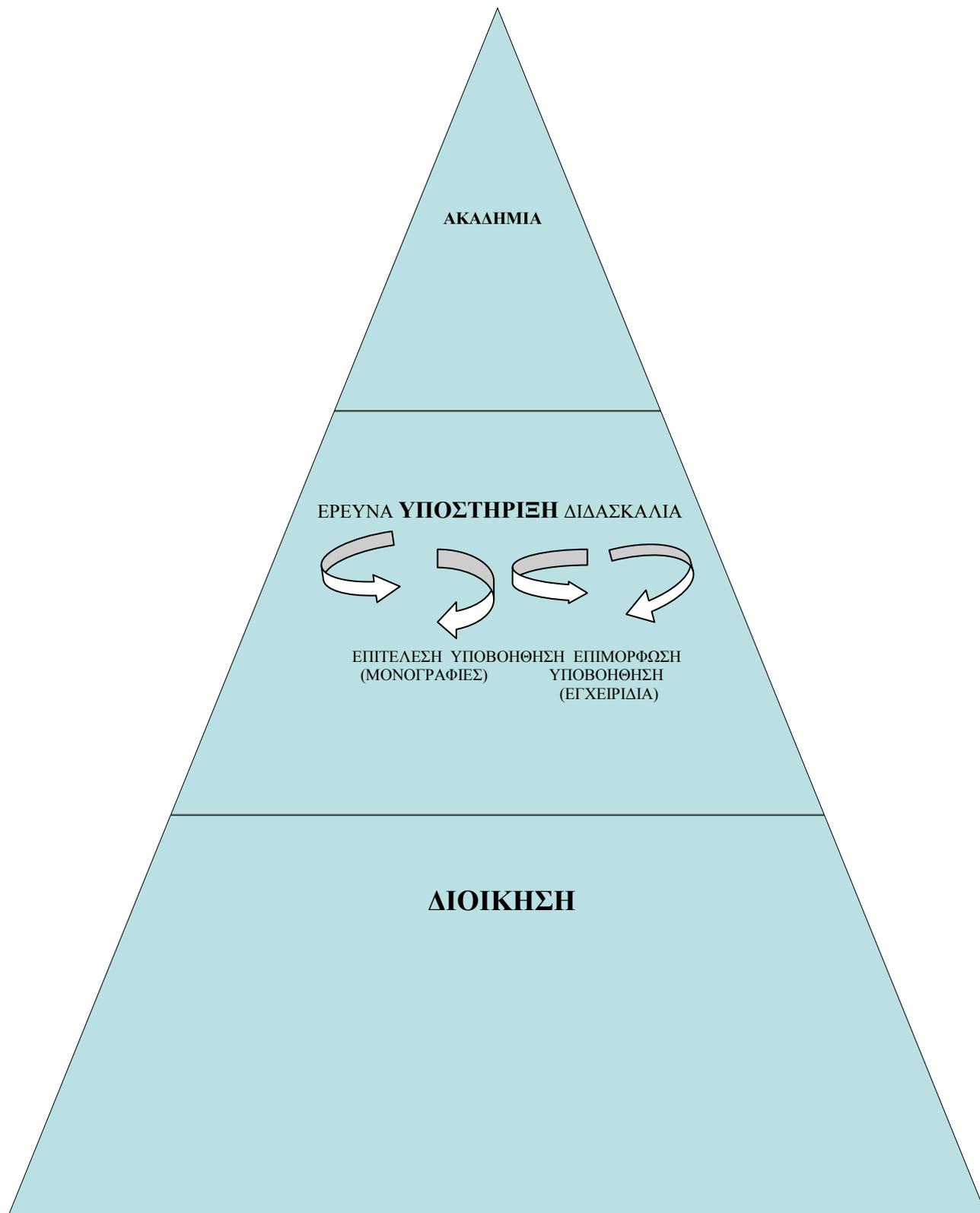
8. Η διοικητική λειτουργία των εκπαιδευτικών

Η τέχνη της διοίκησης μίας εκπαιδευτικής μονάδας ή ευρύτερης υπηρεσίας αποτελεί ένα σημαντικό λειτούργημα. Η διαχείριση του εκάστοτε οργανισμού αναδεικνύει την ανάγκη της ανάδειξης ενός ικανού ηγέτη, ο οποίος και θα τον διευθύνει. Κατ' αρχάς, είναι έκφανση της δημοκρατίας ο εκπαιδευτικός να έχει και την ιδιότητα του διευθυντικού στελέχους, να μπορεί να εξελίσσεται βαθμολογικά και να διοικεί τον οργανισμό στον οποίο ανήκει. Πράγματι, δεν θεωρείται βέλτιστη πρακτική η ανάθεση της διοίκησης των υπηρεσιών, ιδίως των σχολικών μονάδων, σε εξωτερικά στελέχη. Αντιθέτως, η παραδοσιακή πρακτική είναι τα σχολεία να διοικούνται από εκπαιδευτικούς οι οποίοι μάλιστα δεν είναι πλήρως απαλλαγμένοι και από τα διδακτικά τους καθήκοντα, επομένως δεν έχουν χάσει την επαφή με την καθημερινή εκπαιδευτική διεργασία. Με αυτόν τον τρόπο, εξοικονομούνται και πόροι, πέρα από το γεγονός ότι δίνεται και ένα ισχυρό κίνητρο καριέρας στο διδακτικό προσωπικό. Η ηγετική διοίκηση συνεπώς ενδείκνυται να θεσπίζεται ως δικαίωμα και όχι ως υποχρέωση. Πράγματι, είναι συνεπές προς απαιτήσεις όπως η αξιοκρατία και η ποιότητα στην παροχή υπηρεσιών τα επίλεκτα αξιώματα να μην αποτελούν καθήκον, όπως συνέβαινε παλιότερα, αλλά κίνητρο για διάκριση.

Εξάλλου, με βάση τις προαναφερθείσες παρατηρήσεις, στο πλαίσιο του δημοκρατικού ιδεότυπου του εκπαιδευτικού συστήματος η τέχνη της διοίκησης συνιστάται να αποτελεί μία λειτουργία βάσης, έναντι της λειτουργίας της υποστήριξης προς την έρευνα και τη διδασκαλία, η οποία μπορεί να παίρνει και τη μορφή της συγγραφής μονογραφιών και διδακτικών εγχειριδίων αντίστοιχα, και την ίδια τη διπλή λειτουργία «ακαδημία» (έρευνα και διδασκαλία).

Επομένως, συνιστάται ο έλλογος περιορισμός της διοίκησης καθώς αποτελεί στοιχειώδη εργασία για την διασφάλιση ότι η μόρφωση συντελείται απρόσκοπτα. Αυτή η καινοτομία δεν πρέπει να παρεξηγηθεί λαμβάνοντας την έννοια του υποβιβασμού της διοικητικής λειτουργίας σε βαθμολογικά αξιώματα και κατ' αρχήν και σε μισθολογικές αποδοχές των στελεχών της. Πρόκειται για μία άτυπη, κατά την έννοια της επιστήμης της διοίκησης, αναστροφή της πυραμίδας των υπηρεσιακών λειτουργιών των εκπαιδευτικών.

Σχήμα 2
Η τριάδα των υπηρεσιακών λειτουργιών των εκπαιδευτικών

9. Σχεδιάγραμμα για την αναθεώρηση διατάξεων του άρ. 16 του Συντάγματος

Ενδείκνυται στην προσεχή αναθεώρηση του Συντάγματος να αναθεωρηθεί το άρ. 16, το οποίο δεν έχει αλλάξει από τότε που τέθηκε σε ισχύ, προς μία όχι απλώς ανθρωποκεντρική - δημοκρατική κατεύθυνση (λειτουργιών) αλλά ταυτόχρονα και προς μία αρχετυπικά ανθρωπομορφική κατεύθυνση (φιγουρών). Ειδικότερα, με βάση και τις παραπάνω επισημάνσεις προτείνεται ενδεικτικά η υιοθέτηση των εξής μεταρρυθμιστικών προβλέψεων στο συγκεκριμένο άρθρο:

1. Το εκπαιδευτικό σύστημα της Ελλάδας είναι Παιδαγωγική Ακαδημαϊκή Δημοκρατία (κατά το πρότυπο του άρθρου 1 παρ. 1 του ισχύοντος Συντάγματος που ορίζει ότι «*Το πολίτευμα της Ελλάδας είναι Προεδρευόμενη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία*»),
2. Η παιδεία αποτελεί βασική αποστολή της Δημοκρατίας και έχει σκοπό την ηθική, πνευματική, επαγγελματική και φυσική αγωγή των Ελλήνων, την ανάπτυξη της εθνικής και θρησκευτικής συνείδησης και τη διάπλασή τους σε ελεύθερους κατά το πρότυπο του Νέστορα και υπεύθυνους πολίτες (κατά το πρότυπο του άρθρου 16 παρ. 2 του ισχύοντος Συντάγματος που ορίζει ότι «*Η παιδεία αποτελεί βασική αποστολή του Κράτους και έχει σκοπό την ηθική, πνευματική, επαγγελματική και φυσική αγωγή των Ελλήνων, την ανάπτυξη της εθνικής και θρησκευτικής συνείδησης και τη διάπλασή τους σε ελεύθερους και υπεύθυνους πολίτες*»),
3. Οι εκπαιδευτικοί όλων των βαθμίδων της εκπαίδευσης έχουν δικαίωμα να επιτελούν τις υπηρεσιακές λειτουργίες της διοίκησης, της υποστήριξης και της ακαδημίας, όπως η ακαδημία συνίσταται τουλάχιστον στην έρευνα.
4. Η διοίκηση του εκπαιδευτικού συστήματος διασφαλίζει την ακαδημία και την υποστήριξη της ακαδημίας. Η υποστήριξη υποστηρίζει την ακαδημία, η οποία περιλαμβάνει την έρευνα και τη διδασκαλία των εκπαιδευτικών καθώς και την έρευνα και τη μάθηση των εκπαιδευομένων.
5. Οι εκπαιδευτικοί έχουν δικαίωμα να ενσαρκώνουν τα όργανα του Νέστορα και του Μέντορα και οι γυναίκες εκπαιδευτικοί και της Διοτίμας, τα οποία συμβολίζουν την Ελευθερία, τη Μαθητεία και την Ισότητα, αντίστοιχα.

* * *

Ενδείκνυται να αποτελέσει τούτη η ανθρωπομορφική προσέγγιση το έναυσμα και για φιγούρες ομόλογες για την ευρύτερη Δημοκρατία...

Αναφορές

- Αθανασούλα – Ρέππα, Α. (2008). *Εκπαιδευτική Διοίκηση και Οργανωσιακή Συμπεριφορά. Η Παιδαγωγική της Διοίκησης της Εκπαίδευσης*, Ίων Εκδόσεις Έλλην, όπου παραπομπή σε: Bush & Mildewood 2005: 157-171.
- Ανδρέου, Α. & Μαντζούφας, Π. (1999). *Θέματα Οργάνωσης και Διοίκησης της Εκπαίδευσης και της Σχολικής Μονάδας*, «Νέα Σύνορα» Εκδοτικός Οργανισμός Λιβάνη Αθήνα.
- Θεοδόσης, Γ. (2000). *Η ελευθερία της τέχνης*, Εκδόσεις Καστανιώτη.
- Maniatis, A. (2012). L'affrontement de la violence dans le milieu familial en droit comparé. *Revue de la Recherche Juridique Droit Prospectif*, 3, 1341-1356.